

היזא

נימוקי השופטים
להענקת
פרסי יצחק בן-צבי
בתולדות ארץ-ישראל
לשנת תשנ"ז

הוועדה לפרס יצחק בן-צבי החליטה להעניק את הפרס לשנת תשנ"ז

ל פ ר ו פ ' י ש ר א ל ק ו ל ת

מהאוניברסיטה העברית בירושלים, על מפעל חייו בחקר תולדות היישוב היהודי בארץ
בעת החדשה.

כאשר התחיל פרופ' קולת בעבודתו המדעית, לפני למעלה משלושים שנה, התבססה
ההיסטוריוגרפיה של היישוב היהודי בעת החדשה על מסגרת שעוצבה בידי קבוצה מצומצמת של
מנהיגים פוליטיים. מנהיגים אלו ביקשו להנחיל לתודעה סיפור תקומה מחושק היטב שבבסיסו
טענה שלפיה התפתחות היישוב היא תולדת מאמץ מאוחד של אחת הקבוצות בחברה היהודית,
שבנתה 'מדינה בדרך' כמו סוף מעשה במחשבה תחילה.

מראשית דרכו האקדמית התמודד פרופ' קולת עם הנחות היסוד שנבעו מהנרטיב הזה. עבודת
הדוקטור שלו, שהתמקדה בהתפתחותה של אותה קבוצה – אנשי העלייה השנייה – חשפה
תהליכים מורכבים ורבי פנים בתהליך התרקמות תנועת העבודה הישראלית והציעה בסיס חדש
לדיון בתולדותיה. עבודה זו עדיין משמשת כלי רב חשיבות להבנת ראשיתם של המוסדות
שעיצבו את החברה הישראלית.

מאז פרסם פרופ' קולת שורה של מאמרים, נדבך על נדבך, המציעים הסבר רב-צדדי להתפתחות
מוסדות אלו. המפגש הנפתל בין האידאולוגיה שמקורותיה בסוציאליזם הרוסי לגווניו לבין
המציאות השונה כל כך של המזרח התיכון, על רקע תהפוכות המאה העשרים, זוכה במחקריו
להארה חדת עין ומעמיקה.

עיבוי מיוחד במינו לניתוח ההיסטורי של תולדות היישוב מהווה ספרו 'אבות ומייסדים'. ספר זה,
המתמקד באישיותן ובפועלן של כמה מהדמויות הבולטות בקרב מנהיגי היישוב, הוא ספר מופת
המשלב, בסגנון כתיבה מרשים ביותר, חידוש מדעי רב חשיבות וסיפור מרתק ומעורר מחשבה.
על תפקידו בהתפתחות המכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית, על פעילותו הציבורית הערה
בוועדות מקצועיות, בשיפוט וטיפול של המחקר ההיסטורי, על חלקו הבולט בהנחיית סטודנטים
לתארים מתקדמים ומעל הכול על תרומתו המדעית לעיצוב המחקר בתולדות היישוב, החליטה
הוועדה להעניק לפרופ' ישראל קולת את פרס יצחק בן-צבי לתולדות ארץ-ישראל.

ע ל ה ח ת ו מ :

גב' נודית אלטוביה, ד"ר יוסי דרורי, פרופ' אהוד נצר, פרופ' משה עסיס, פרופ' זאב צחור,
פרופ' אברהם גרוסמן – יו"ר

הוועדה לפרס יצחק בן-צבי החליטה להעניק את הפרס לשנת תשנ"ז

ל פ ר ו פ ' ש מ ו א ל ס פ ר א י

מהאוניברסיטה העברית בירושלים, על מפעל חייו בחקר ההיסטוריה של תקופת הבית השני. פרופ' שמואל ספראי הוא מראשי המדברים בשני הדורות האחרונים בחקר תולדות עם ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, ויש לו תרומה מכרעת לחקר ההיסטוריה של עם ישראל בתקופה זו. מחקריו מקיפים תחומים רבים ומגוונים: היסטוריה פוליטית, יישובית, דתית וחברתית. כל המעיין בשני הכרכים שבהם כונסו לאחרונה רוב מאמריו בתולדות עם ישראל וארץ-ישראל, יתרשם מן ההיקף הנרחב של עיסוקו המדעי.

במחקריו המרובים הוא צייר תמונה בהירה ומאירת עיניים של החברה היהודית בשלהי ימי הבית השני ובתקופת המשנה והתלמוד. בזאת הציב את התקופה ואת חקירתה כדיסציפלינה אקדמית מכובדת בפני עצמה. פרופ' ספראי עשה שימוש נרחב בספרות חז"ל לצורך מחקר היסטורי, לאחר ביקורת מדעית קפדנית של המקורות ותוך גילוי רגישות ספרותית ומיומנות פילולוגית. בזאת שימש מורה ומדריך לרבים אחרים. במחקריו הוא הראה שחובה על החוקר לבדוק כל מסורת על-פי ענפי הנוסח השונים מתוך מודעות למוצאם ולזמנם. כך נעשתה תורתו בנויה נדבך על גבי נדבך, זהירה ומבוססת.

בעבודותיו הוא הקדיש מקום נרחב לחקר הזיקה ההדוקה שבין ההלכה והתפתחותה ובין תמורות היסטוריות בחיי הרוח והחברה. נושא מרכזי אחר שהאיר באור חשוב הוא מעמדה של ארץ-ישראל ומקומה המרכזי בעיני החברה היהודית בתקופת הבית השני ולאחריו. הגאוגרפיה של ארץ-ישראל אף היא תופסת מקום חשוב במפעלו המדעי.

תלמידיו המרובים ממלאים תפקיד מרכזי בחקר התקופה ובהוראתה במוסדות להשכלה גבוהה בארץ ומחוצה לה. כך נמשכת תורתו, נובעת, מפכה, עולה ומאירה לא רק מחיבוריו, אלא גם ממה שנטלו ממנו תלמידיו שהמשיכו את דרכו המבורכת. בשל כל אלה מוענק לו פרס בן-צבי על מפעל חיים לשנת תשנ"ז.

על החתום:

גב' נורית אלטוביה, ד"ר יוסי דרורי, פרופ' אהוד נצר, פרופ' משה עסיס, פרופ' זאב צחור, פרופ' אברהם גרוסמן - יו"ר

נימוקי השופטים להענקת פרס איש-שלום בתולדות היישוב לשנת תשנ"ז

הוועדה לפרס איש-שלום החליטה להעניק את הפרס לשנת תשנ"ז

ל מ ו ט י ז ע י ר א

על ספרו 'עקשנות וכוכבים', המספר את תולדות חייו של אהרון שידלובסקי, בן העלייה השנייה וממייסדי קבוצת כינרת, מיום לידתו ועד פטירתו (1892-1973).

במחקר קפדני, מעמיק ורגיש, שנעשה תוך כדי שימוש במקורות היסטוריים, בתעודות, בעדויות שבכתב ובעדויות שבעל-פה, מעלה לפנינו מוטי ועירא את דמותו הייחודית והמיוחדת של גיבור הסיפור, ודרכה, דרך ספור חייה, אנו מלווים את מערכת החיים הסוערת, המתלבטת והנאבקת של ההתיישבות הציונית בארץ. הקורא נפגש עם דמויות מפתח בהיסטוריה הציונית של יישוב הארץ וההגנה עליה, על מעשיהן ודעותיהן ושומע על בעיות חברתיות מורכבות ומסובכות ועל ניסיון להתמודד ולפתור אותן. החל במשאלות הנוגעות למהות ולמשמעות של החיים בקבוצה, ועד מהות החיים שלנו כעם, יחסנו לעצמנו, לתרבותנו ולשכנים הערבים החיים לידנו. הקורא צועד יחד עם שידלובסקי בדרך הארוכה והפתלתלה של האירועים ההיסטוריים המקומיים והבין-לאומיים מימי המאבק התורכי-האנגלי לשליטה על הארץ ועד מלחמת יום כיפור.

יש בספר שילוב נדיר של כתיבה ספרותית, ביוגרפית, היסטורית וביקורתית מלווה ברגישות אנושית רבה ואהבת אדם של הכותב. דמותו של אהרון שידלובסקי, אדם יוצא דופן הן בדפוסי החשיבה, הן בצמידות הבלתי מתפשרת לעקרונות והן בעשייה בעבודה ובאורח חייו הסגפני עולה וצומחת מתוך הדפים. חייו של אהרון, המקרינים ומתייחסים לחייו של דור ולהיסטוריה של תקופה, לצד מסכת חיים מורכבת, אישית, כאיש משפחה – כל אלה שזורים זה בזה ומשלימים זה את זה.

בתוך לחץ החיים והחברה עומד אדם על מחויבותו המוסרית כלפי האיג'אני מאמין שלו, לפעמים בנוקשות בלתי מתפשרת, לפעמים בראייה רחוקה לעתיד כנביא זעם המתריע על הפגמים ועל הסטיות ומזהיר מפני הבקעים והנפילות. גיבור בודד שהצהיר על עצמו 'לארץ באתי במקרה, אבל ביום שבאתי לארץ ידעתי, זה נגמר, אני נשאר כאן, אני נשאר פועל'. דווקא אהרון שידלובסקי, שלפי הצהרותיו לא הגיע לארץ מתוך הכרה ציונית וביקר קשות את המנהיגות הציונית לדורותיה, דווקא הוא הגשים הלכה למעשה את העקרונות האמיתיים של התנועה.

מוטי ועירא השכיל להעביר לנו, הקוראים, את כל המורכבות הנוגעת הן לגיבור והן לתקופה וזאת ביושר אינטלקטואלי שאינו חוסך דברי התפעמות ושבת, אך אינו נמנע גם מדברי ביקורת זהירים. הספר מהווה נדבך חשוב נוסף בכתיבה הביוגרפית על איש העלייה השנייה ובתולדות ארץ-ישראל. על כל אלה החליטה הוועדה להעניק למוטי ועירא את פרס מרדכי איש-שלום לתולדות היישוב.

על החתום:

גב' נורית אלטוביה, ד"ר יוסי דרודי, פרופ' אהוד נצר, פרופ' משה עסיס, פרופ' זאב צחור,

פרופ' אברהם גרוסמן – יו"ר